

Een publicatie van de

Sasana Abhiwurdhi Wardhana Society
Buddhist Maha Vihara
123, Jalan Berhala
50470 Kuala Lumpur, Maleisië
Tel: 0060-3-22741141 / -22741886
Fax: 0060-3-22732570
E-Mail: bmvihara@mvihara.po.my

Eerste Maleisische Editie 1983
Gepubliceerd voor vrije distributie
© 1983 K. Sri Dhammananda
Alle rechten voorbehouden
Oorspronkelijke titel: Buddhist Attitude Towards Other Religions

Uit het Engels vertaald door Carlo E. A. Jochems
Wageningen, Nederland.

Nederlandstalige editie: © 2003 K. Sri Dhammananda
Alle rechten voorbehouden.
Gepubliceerd voor vrije distributie.

De visie van Boeddhisme op andere religies

Het doel van dit boekje is drieledig: een poging bij te dragen aan een beter begrip van religie, aan een beter begrip van de houding van Boeddhisme tegenover andere religies, en aan een beter begrip van de diepere betekenis van religieuze tolerantie vanuit Boeddhistisch gezichtspunt.

De diepere betekenis van religie omvat het hoog houden en respecteren van de eigen religie, zonder te vervallen tot oneerbiedigheid en onbeleefdheid jegens andermans religies. Hiertoe moeten we wederzijds samenwerken, wederzijds begrip kweken alsmede tolerantie tussen gelovigen van alle religies stimuleren, om uiteindelijk religieuze harmonie te bereiken.

Mensen hebben vaak de mond vol van religieuze tolerantie en het belang daarvan, maar slechts weinigen geven aan hoe deze tolerantie praktisch bereikt kan worden. Hopelijk zal de lezer na bestudering van dit boekje een duidelijker beeld hebben van het begrip religieuze tolerantie, en zich in willen spannen om deze tolerantie te bevorderen en promoten.

Alle gelovigen zetten zich in voor het gemeenschappelijke doel van menselijke bevrijding en verlichting. De zoektocht naar bevrijding en verlichting is de zoektocht naar Waarheid. Helaas zijn er in de wereld vele betekenisloze religieuze praktijken en leerstellingen die worden voorgesteld als de Waarheid, terwijl deze feitelijk ver van de Waarheid af staan. Als ware gelovigen moeten we de moed en overtuiging hebben om toe te geven wat duidelijk misvattingen zijn, en proberen deze te veranderen om deze te conformeren aan wetenschappelijke feiten, en aan logisch denken en redeneren, om te voldoen aan de vereisten van Waarheid. We zouden onze plicht verzaken als we halsstarrig blijven vastklampen aan iets waarvan we weten dat het eigenlijk bezijden de Waarheid is. We zijn zelfs fout, in onze praktijk van religieuze tolerantie, als we niet wijzen op de tekortkomingen welke niet conform de Waarheid zijn. Bij het zoeken naar Waarheid moeten we ons ontdoen van onze houding van wederzijdse competitiedrang, en ons verenigen om hand-in-hand samen te werken voor het nobele doel van religieuze harmonie, voor het welzijn van de gehele mensheid.

Hoewel de Boeddha vond dat veel van de in zijn tijd in India gebruikelijke religieuze praktijken geen religieuze waarde hadden, had hij de hoffelijkheid zijn volgelingen te adviseren om de Brahmanen en andere geestelijken, aalmoezen en voedsel te geven en ze te steunen waar nodig, ongeacht hun geloofsovertuiging. De Boeddha adviseerde zijn volgelingen geen schade of letsel toe te brengen aan een Sramana (geestelijke) of Brahmaan. De Boeddha verzorgde onderdak voor Brahmanen en geestelijken als religieuze mensen. Ook heeft de Boeddha gezegd dat, wie een Brahmaan of monnik of arme bedriegt, door te liegen, dit de ondergang zal betekenen voor de bedrieger. Door zijn volgelingen als zodanig te adviseren, behandelde de Boeddha dus allen gelijkwaardig.

Het doel van het Boeddhisme is het begeleiden van iedereen om een nobel leven te leiden zonder leed bij anderen te veroorzaken, om kwaliteiten van menselijkheid te cultiveren om menswaardigheid te waarborgen, om al-omvattende vriendelijkheid uit te stralen zonder aanzien des persoons, en om de geest te trainen kwaad te vermijden en haar te zuiveren teneinde vrede en geluk te bereiken.

Boeddhisme is een geloof dat leert te 'leven en laten leven'. In de wereldgeschiedenis is er geen bewijs van enige bemoeizucht van, of schade toegebracht door, het Boeddhisme aan andere religies in enig deel van de wereld met het doel het eigen geloof te verbreiden. Boeddhisten beschouwen het bestaan van andere religies niet als obstakel op weg naar wereldse vooruitgang en vrede.

De boodschap van de Boeddha is een uitnodiging aan allen zich aan te sluiten bij de universele broederschap, om zich gezamenlijk en harmonieus in te zetten voor het welzijn en geluk van de mensheid. Hij had geen gekozen mensen, en hij beschouwde zichzelf niet als gekozene.

De Boeddha's eerste zendelingen waren de Arahantas: de Perfecte Heiligen. Zij waren nobele mensen die door de zuivere toepassing van zelfverloochening en mentale training Perfectie hadden bereikt. Voordat hij zijn volgelingen uitzond, adviseerde hij hen als volgt:

“Gaat, oh Bhikkhus en zwerft rond voor de groei van de velen, voor het welzijn van de velen, in compassie met de wereld; voor het goede, voor het groeien, voor het welzijn van goden en mensen. Verkondig, oh Bhikkhus, de verheven beginselen, predikt een leven van heiligheid, perfect en puur.”

Met dit advies wilde de Boeddha de mensen het verschil tussen goed en kwaad bijbrengen: hij wilde de mensen leren hoe een gelukkig, vredig en rechtschapen leven te leiden. Hij heeft zijn volgelingen nooit geadviseerd mensen te bekeren van het ene geloof naar het andere. Zijn idee van bekering was het onder de aandacht brengen van een rechtschapen, nobele en religieuze manier van leven.

De Boeddha veroordeelde of bekritiseerde nooit enige religie anders dan om de mensen te verlichten door hen te wijzen op de futiliteit van extremen als zelf-kastijding (en zelf-marteling) en mateloosheid in het bevredigen van de eigen behoeften (de genotzucht), en het voorkómen van betekenisloze en op bijgeloof gebaseerde praktijken welke in naam der religie werden gebezigd.

De Ware Religie

Op de vraag hoe men een ware religie herkent heeft de Boeddha een liberaal antwoord gegeven, namelijk dat men in ware religie de leer van de *Vier Nobele Waarheden* ziet alsmede de leer van het *Nobele Achtvoudige Pad* en oprechte volgelingen die zich spiritueel hebben ontwikkeld. Hij zei niet dat het Boeddhisme de enige ware religie in deze wereld is, maar riep mensen op om waarheid te accepteren en respecteren, waar waarheid ook gevonden mag worden. Dit betekent dat redelijke beginselen van andere religies niet moeten worden verontachtzaamt. De Boeddha heeft nimmer enig vooroordeel ten opzichte van andere religies gekoestert, noch heeft hij ooit zijn idee van religieuze waarheid opgedrongen als de enige ware. Hij wilde slechts één ding laten zien, namelijk de *Waarheid*, en al zijn leerstellingen zijn gebaseerd op de *Vier Nobele Waarheden*: het *Lijden*, de *Oorzaak van Lijden*, het *Beëindigen van Lijden*, en de *Weg tot het Beëindigen van het Lijden*.

Steeds als de Boeddha zijn volgelingen iets adviseerde te doen of na te laten, dan vroeg hij hen dat niet slechts ter wille van hun eigen welzijn en geluk te doen, maar ook ter wille van het welzijn en geluk van anderen. Hij zei “Als het goed is voor jou en anderen, doe het dan; aan de andere kant, als het slechts is voor jou en anderen, doe het dan niet”.

Als sociaal hervormer had de Boeddha de diepste oorzaken van menselijke zorgen en lijden ontdekt: *Hebzucht, Haat, en Waan*, welke allen diep in het menselijke wezen geworteld zijn. Daarom is het zo dat ware her-vorming slechts kan plaatsvinden door de mens zelf, van binnen uit. Hervormingen die met dwang zijn opgelegd van buitenaf kunnen slechts van korte duur zijn, terwijl hervormingen die ontspruiten aan transformatie van 's mensens innerlijke bewustzijn duurzamer zijn.

De kwade neiging tot *Hebzucht, Haat* en *Waan* moet uiteindelijk worden overwonnen, en vervangen door de krachten van weldoen, liefhebbende vriendelijkheid, en wijsheid. Slechts door deze mentale zuivering kan vrede en geluk teweeg worden gebracht door religie.

Het Boeddhisme was de eerste religie in de wereld die zendelingen uitzond, ongeveer 2300 jaar geleden, dank zij de nobele inspanningen van keizer Asoka. De historicus H.G. Wells schreef, geïnspireerd door de grootsheid van keizer Asoka: “Temidden van de tienduizenden namen van keizers en koningen die de kolommen van de geschiedenis bevolken, met al hun majesteit en grandeur en sierlijkheid en hoogheid en dergelijke, schijnt slechts één naam met de kracht van de schitterendste ster, namelijk die van Asoka”.

Asoka (circa 304 – 232 voor Christus) was keizer van India die op het hoogtepunt van zijn dorst naar wereldlijke macht afstand deed van de taal van zwaard en geweld – na te zijn geconfronteerd met het door zijn oorlogen veroorzaakte lijden – en voortaan veel van zijn tijd besteedde aan het aanmoedigen van het Boeddhisme en de Boeddhistische cultuur. Hij zond Boeddhistische missionarissen uit naar de uiterste grenzen van de voor hem bekende wereld, inclusief zijn eigen zoon en dochter, om de vredesboodschap van de Boeddha te verspreiden. Trouw aan de nobele leer van de Boeddha, vergat hij nimmer zijn monniken op het hart te drukken om tijdens het prediken nooit andermans religie af te kraken of te veroordelen. Dit advies staat nog immer leesbaar gegraveerd in een Asoka pilaar in het Brahmaanse schrift, waarvan de ruïne tot op de dag van vandaag bezocht kan worden in Sarnath, Benares in India.

Het volgende is een passage uit dit zgn. Edict van Asoka:

“Men zou niet zozeer de eigen religie moeten waarderen en die van anderen veroordelen, maar men zou andermans religie om verschillende redenen ook moeten waarderen. Zodoende draagt men zowel bij aan de eigen religie als aan andermans religies. Als men dit niet doet, graaft men het graf van de eigen religie en tevens berokkent men kwaad aan andere religies. Wie slechts de eigen religie waardeert, en de anderen veroordeelt, doet dit natuurlijk vanuit toewijding aan het eigen geloof, denkende ‘Ik verheerlijk mijn eigen religie’. Echter, ook de eigen religie wordt op deze manier geschaad. Oftewel, harmonie is de juiste weg: ‘Laat allen luisteren, en laat allen willen luisteren naar de beginselen beleden door anderen’.”

De volkeren van Azië hebben veel redenen om dankbaar te zijn aan deze grootse keizer. Als heerser voldeed hij aan zijn plicht om elke bestaande religie te steunen zonder enige discriminatie.

Religieuze Harmonie

Religieuze principes zijn bedoeld voor de gehele mensheid. Als een bepaalde groep mensen zich niet houdt aan de grotere deugden onderwezen door religie, zoals vriendelijkheid, geduld, tolerantie en begrip, dan wordt het moeilijk in vrede met hen samen te leven.

Het is vrij gewoon voor sluwe en wrede mensen om misbruik te maken van welke deugd dan ook, maar laat ons, de gelovigen van vandaag, in het achterhoofd houden dat zij die vechten en bloed vergieten in naam van een geloof, geen religieuze principes volgen en niet het beste voor hebben met het gemeenschappelijke doel der mensheid. Zij vechten voor hun eigen persoonlijke gewin of macht en misbruiken hiertoe de naam van een religie. Zij die werkelijk religie praktiseren, hebben geen reden tot vechten, zij zouden hun problemen moeten bijleggen op een vreedzame manier. Een ware religie propageert nimmer enige vorm van geweld, onder welke omstandigheden dan ook. Tegelijkertijd zou discriminatie niet mogen voorkomen bij het uitoefenen van onze eigen verschillende religies. Boeddhisten kunnen samen leven en werken met gelovigen van andere religies zonder enige discriminatie. Ter illustratie, Boeddhisten hebben nooit bloed laten vloeien bij spanningen tussen verschillende stromingen onderling, of tussen Boeddhisme en andere religies.

Vanwege wrede daden die zijn begaan en soms vandaag de dag nog steeds worden begaan (ten dele) in naam van een geloof, zijn veel mensen gedesillusioneerd geraakt ten opzichte van "religie". Onder het mom van "religie" hebben materialisme, hypocrisie en fanatisme de grootste catastrofes veroorzaakt uit de geschiedenis van de mensheid. De ware religieuze waarden zijn snel aan het verdwijnen uit de gedachten van mensen in hun zoektocht naar occultisme en geheimzinnigheid. Terwijl de gevestigde wereldreligies uiteen vallen in een waaier van stromingen vinden sommige mensen er plezier in religie belachelijk te maken. De tijd is gekomen voor de gelovigen van vandaag om samen te komen, om geloofswaarden in het juiste perspectief te plaatsen, in plaats van te redetwisten en te ruziën over verschillen tussen geloofsideologieën en -mythologieën.

Religie zou niet moeten worden beperkt tot aanbidding en gebed alleen. Religie is niet zozeer een lippendienst maar een praktisch medium voor de mens om te handelen met mededogen, zich in te zetten voor de mensheid, een goed leven te leiden alsmede ter verkrijging van bevrijding, vrede en waar geluk.

Verschillende religies hebben verschillende leerstelsels en standpunten aangaande het begin en het einde van het leven, evenals verschillende interpretaties van de uiteindelijke ware bevrijding van de mens. Maar zulke elkaar tegensprekende stellingen zouden niet door ons moeten worden benadrukt om wederzijdse conflicten, confrontaties, haat, botsingen en onbegrip te zaaien.

Juist de gedeelde waarden tussen gelovigen van verschillende religies en denominaties, en die waarden zijn er meer dan voldoende, moeten worden benadrukt om in theorie en praktijk de mensen een oprecht, vreedzaam en beschaafd leven te kunnen laten leiden.

Het is nutteloos anderen te kleineren en te hekelen. Als we dat doen, bereiden we slechts de weg voor anti-religieuze groepen die wachten op hun kans om alle religies belachelijk te maken en te

veroordelen. Wij, gelovigen, moeten ons niet gedragen als vijandig tegenover elkaar, want dit zal mensen doen opmerken dat religies verdeeldheid zaaien.

Het is Boeddhisten niet verboden om respect te tonen aan religieuze leraren uit andere religies. Ook worden zij niet beperkt in het bezoeken van plaatsen van aanbidding en bijwonen van religieuze diensten anders dan Boeddhistische. Zij kunnen volledig samenwerken terwijl ze hun Boeddhistische basisprincipes volledig trouw blijven.

Het Boeddhisme moedigt samenwerking en wederzijds begrip aan tussen de verschillende geloven in de wereld. Vanuit het Boeddhistische wereldbeeld zijn religieuze labels niet het belangrijkste aspect om te bezien of iemand als religieus kan worden beschouwd; maar of een mens leeft op respectabele en mededogende wijze: die mens kan als religieus worden beschouwd.

Zij die gebreken vinden en het Boeddhisme bekritisieren kunnen dit slechts op een zeer oppervlakkig niveau. Men kan de traditionele praktijken bekritisieren, of de gewoonten en gebruiken, doch niet de basisbeginselen van de Boeddha, want deze principes zijn van alle tijden. Zij kunnen worden uitgetoetst door iedereen die dat wenst.

De methoden om de stellingen van de Boeddha te introduceren zijn rationeel en redelijk. De Boeddha doet zijn verzoek middels rede en ervaring. De leerstellingen zijn gepresenteerd in duidelijke en indrukwekkende eenvoud, en toch vrij gehouden van religieuze of nationale kortzichtigheid en fanatisme. Zij resulteerden in heldere, verstandige en beheerste mensen. Deze methode van introductie verwijderde twijfels en vormen van bijgeloof. Zodoende overtuigde de leer van de Boeddha de harten en hersens van de oprechte zoekers naar waarheid. De Boeddhistische houding van tolerantie en begrip overtuigde vele grote denkers, filosofen, rationalisten, vrijdenkers, en zelfs agnostici ervan het Boeddhisme te waarderen als een vreedzame manier van leven.

Volgens de Boeddha is de mensheid onderling verdeelt vanwege het sterke egoïsme. Als dit kan worden getemperd dan zullen zich gezonde menselijke verhoudingen ontwikkelen. Het zoeken naar vrede en een harmonieuze manier van leven begint daarom van binnen, en niet vanuit de buitenwereld.

Als wij, de gelovigen van vandaag, niet samen kunnen werken in harmonie zonder discriminatie of vijandigheid ten opzichte van de ander, dan zal de vrede waar we van praten slechts een droom blijven.

Laten we, als oprechte en ware broeder- en zuster gelovigen, de handen ineenslaan om onze pogingen te verheffen al datgene dat controversieel of onderdrukkend in de religies is, te verdelen, en het maximale in onze macht doen om gedeelde spirituele waarden – waarden die verschillende religies gemeenschappelijk hebben - in onze religies te benadrukken ten bate van het goede en het welzijn van de mensheid, ongeacht ras of geloofsovertuiging. We zouden niet moeten vergeten dat religie bestaat ten behoeve van de mensheid en dat het niet op enige manier op fanatieke wijze zou moeten worden misbruikt voor persoonlijk gewin of zelfverheerlijking.

Verenigt Allen

Laat alle gelovigen zich verenigen tegen religieus militarisme. Laat ze zich verenigen om een eind te maken aan alle wreedheid en doodslag begaan in naam van oorlog. Laat ze zich verenigen om de mens de vrijheid te geven een geloof te kiezen naar zijn eigen persoonlijke overtuigingen. Laat ze zich verenigen tegen religieus monopolisme. Laat ze zich verenigen tegen het gebruik van twijfelachtige methoden om anderen te bekeren.

Laat ze zich verenigen om andermans religieuze overtuigingen en praktijken te respecteren zolang deze onschadelijk zijn en het grote publiek niet misleiden. Laat ze zich verenigen om de houding van ongezonde religieuze competitiedrang uit te schakelen, laat alle gelovigen zich verenigen om de verschillende ondeugden en immorele praktijken in onze moderne maatschappij te vernietigen. Laat ze zich bovendien verenigen om de gematigde manier van leven te introduceren onder hun volgelingen, en hen adviseren niet in extremen te vervallen.

Dr. L.M. Joshi van de Universiteit van Punjab zegt: “Eenheid tussen de verschillende religies van het mensdom, zo ja en wanneer, zal één van de grootste zegeningen voor deze wereld zijn. Deze eenheid kunnen we zeker niet teweegbrengen door de verschillen in oorsprong en doctrines te verketteren of onjuist te interpreteren. We kunnen bijdragen aan het bereiken van harmonie tussen volgelingen van verschillende geloven, door onpartijdig en respectvol elkaars doctrines, centrale geloofspunten en praktijken te bestuderen.”.

Zoals een bij honing verzameld van verschillende bloemen, zo ziet de wijze slechts het goede in alle religies, en accepteert de essentie van de verschillende leringen. Bijvoorbeeld:

Het Boeddhisme zegt: “Behandel anderen niet op manieren die je zelf als kwetsend zou ervaren”.

De Taoïst zegt: “Beschouw je buurmans winst als je eigen winst, en beschouw je buurmans verlies als je eigen verlies”.

De Christen zegt: “Behandel anderen zoals u zelf behandeld zou willen worden”.

De Moslim zegt: “Behandel anderen zoals u zelf behandelt wenst te worden, en verwerp voor anderen wat u voor uzelf zou verwerpen”.

De Hindu zegt: “Laat niemand anderen aandoen wat hij zichzelf niet zou hebben aangedaan”.

De grondleggers van iedere religie hadden als gemeenschappelijk doel de mensheid te verenigen – om harmonie, welwillendheid en begrip tussen alle volkeren van de wereld aan te moedigen.

In navolging hiervan hebben vele religieuze leiders geprobeerd om bij hun volgelingen respect voor de religies van andere mensen aan te kweken. Ongelukkig genoeg zijn er in iedere religie bepaalde individuen die, intolerant en kortzichtig als ze zijn, zich voor hun eigen zelfzuchtige redenen tegen de ware essentie van Religie hebben gekeerd en chaos, wederzijds wantrouwen, intolerantie en

discriminatie veroorzaken.

We hopen oprecht dat door bewustwording van deze feiten het mensdom zich op een dag zal verenigen als religieuze broeders om te werken aan het welzijn van allen. Als laatste zij hier opgemerkt, dat respect voor andermans geloof voortkomt uit het vertrouwen dat iemand heeft in zijn eigen geloof.